

نگاهی به چهار اثر جدید فرهنگ معاصر

علی خزاعی فر

● فرهنگ معاصر
فارسی - انگلیسی (یک جلدی)
سلیمان حییم، چاپ جدید

گاه راز ماندگاری فرهنگی در این است که رقیبی ندارد، یعنی تنها فرهنگ موجود در بازار است، و گاه در این است که رقیبی ندارد، یعنی بهترین فرهنگ موجود در بازار است. فرهنگ یک جلدی فارسی - انگلیسی شادروان سلیمان حییم، در مدّت نیم قرنیه که از انتشار آن می‌گذرد (چاپ اول ۱۳۳۲)، بدون رقیب نبوده، اما به راستی همیشه بهترین انتخاب بوده است. دربارهٔ دقت و صحت و درستی روش کار مرحوم حییم سخن زیاد گفته شده است. در اینجا به ذکر نکاتی چند دربارهٔ چاپ جدید این فرهنگ بسنده می‌کنیم.

چاپ جدید فرهنگ فارسی - انگلیسی حییم با استفاده از فن آوری جدید چاپ و تجربه و ذوق دستیاران چاپ و ویرایش فرهنگ معاصر و همت و ذوق و دست‌و‌دل‌بازی مدیریت فرهنگ معاصر، با چاپ قدیم قابل مقایسه نیست. در چاپ جدید، هم کار قدیم غلط‌زدایی و یکدست شده و هم کل کتاب دوباره حروفچینی و صفحه‌پردازی شده است. فرهنگ ارزشمندی مثل فرهنگ فارسی - انگلیسی مرحوم حییم را به دو روش و با دو هدف متفاوت می‌توان تجدید چاپ کرد. یک روش آن است که فرهنگ را با اِعمال حداقل ویرایش و با هدف زدودن اغلاط احتمالی و ایجاد یکدستی تجدید چاپ کنیم. روش دیگر آن است که در کم‌وکیف مدخلها تجدید نظر کنیم و به اصطلاح ویراست یا edition جدیدی از فرهنگ به بازار عرضه کنیم. در حالت اول، آنچه چاپ مجدد و کار بازرینی را توجیه می‌کند اهمیت فرهنگ از دیدگاه زبانی و تاریخی است. در این بازرینی نباید هیچ کلمه‌ای حذف شود زیرا محقق که به دنبال کلمه‌ای قدیمی می‌گردد باید امیدوار باشد که بتواند آن را در کتابی خاص پیدا کند. برای مثال فرهنگ فارسی - انگلیسی استینگاس در همان صورت قدیمی خود بدون هیچ تغییری در کم‌وکیف آن تجدید چاپ می‌شود و منبعی ارزشمند برای کسانی است که به دنبال معادل برای واژه‌های مهجور فارسی می‌گردند. وقتی فرهنگی مثل فرهنگ فارسی - انگلیسی حییم از چنین اهمیّت زبانی و تاریخی برخوردار است، بدیهی است فرهنگهای روزآمد جای آن را نمی‌گیرند و رقیبی برای آن به حساب نمی‌آیند و این فرهنگ هیچگاه از صحنه خارج نشده و همیشه روی میز محقق باقی خواهد ماند.

در حالت دوم، آنچه چاپ مجدد و کار بازمینی را توجیه می‌کند، روزآمد کردن فرهنگ برای پاسخگویی به نیازهای جدید می‌باشد. به روز کردن فرهنگهای قدیم کاری متداول در صنعت فرهنگ نویسی است و بسیاری از فرهنگهای خوب امروز صورتهای تکامل یافته فرهنگهای قدیمی است. بدیهی است به روز کردن فرهنگ به این معنی مستلزم افزودن مدخلهای جدید و حذف مدخلهای از تداول افتاده است. نکته اساسی این است که برای فرهنگ، هر فرهنگی، باید مخاطبی معین تعریف کرد. قابل تصور نیست که بتوان فرهنگی نوشت بدون مخاطبی خاص. بدین ترتیب هر دو روش فوق، با توجه به مخاطبی که برای فرهنگ تعریف می‌شود، درست و قابل قبول است. در چاپ جدید فرهنگ مرحوم حییم، دستور کار و ویراستاران این بوده که اغلاط را زوده و فرهنگ را یکدست کنند. بدیهی است این فرهنگ با همه ارزشهایش - با توجه به مخاطب خود - جای فرهنگی روزآمد را نمی‌گیرد و جای یک فرهنگ فارسی - انگلیسی روزآمد همچنان خالی است.

صحبت از مخاطب شد، مرحوم حییم توضیحاتی را که تحت عنوان Notes در مورد کلمات داده به انگلیسی نوشته حال آنکه علی الاصول این توضیحات باید به فارسی باشد. همچنین مرحوم حییم مدخلهای فارسی را آوانگاری کرده (مثل داغ (dāq) حال آنکه در غالب موارد نیازی به این کار نبوده زیرا خواننده فارسی زبان قادر به درست خواندن کلمات می‌باشد. از آنجا که نمی‌توان تصور کرد مؤلف از سر تفتن این دو کار را انجام داده باشد، به نظر می‌رسد ایشان مخاطب وسیع تری در نظر داشته و می‌خواسته فرهنگ برای غیر فارسی زبانان هم قابل استفاده باشد. از جنبه کاربردی فرهنگ مرحوم حییم برای انگلیسی زبانها بیشتر قابل استفاده است تا فارسی زبانها زیرا فرد انگلیسی زبان وقتی معادل کلمه‌ای را در فرهنگ می‌یابد می‌داند چگونه آن کلمه را به کار ببرد اما فارسی زبان برای اطلاع از نحوه کاربرد کلمه باید به فرهنگهای دیگر مراجعه کند. در واقع فرهنگ فارسی - انگلیسی حییم عمدتاً مدخلهای را - البته با دقت فوق العاده زیاد - عرضه می‌کند ولی به غیر از اطلاعات مربوط به سبک مدخلهای، اطلاعات کاربردی چندانی به خواننده نمی‌دهد. این نکته بی‌تردید در دستور کار مرحوم حییم نبوده است.

● فرهنگ معاصر

انگلیسی - فارسی (ویراست دوم)

محمد رضا باطنی و دستیاران

ویراست دوم فرهنگ معاصر انگلیسی - فارسی که در پی وعده ناشر و پنج سال پس از انتشار ویراست اول به بازار آمده، نسبت به ویراست اول دارای امتیازات زیر است:

- ۱- بیش از ۲۰۰۰۰ مدخل جدید به این ویراست اضافه شده است.
- ۲- مدخلهای ویراست اول بازمینی شده‌اند. این بازمینی به معنی افزودن معادل برای برخی معانی کلمات، حذف برخی معادلهای و آوردن معادلهای دقیق تر و نیز افزودن معادلهای فارسی که در ظرف چند

سال اخیر رایج شده‌اند می‌باشد.

۳- غلط‌های چاپی و سهوهای ویراست اول اصلاح شده‌اند.

۴- عکسهای ویراست اول برداشته شده و حروف ریز انتخاب شده‌اند.

نکته در خور توجه در مورد ویراست دوم، چاپ آن بر روی کاغذ نازک و اعلاست. این کاغذ این امکان را فراهم کرده که بتوان این حجم واژه را در ۱۳۰۰ صفحه و در یک جلد عرضه کرد بی آنکه کتاب قطور جلوه کند یا نیازی به دو جلدی کردن کتاب باشد. فرهنگ معاصر انگلیسی- فارسی واژگان کامل زبان انگلیسی را در بر نمی‌گیرد، اما واژگان گزیده‌ای را عرضه می‌کند که از جهت کمی و کیفی در خور توجه است. از جهت کمی، غالب واژه‌های زبان انگلیسی - به استثنای واژه‌های تخصصی رشته‌های مختلف که جای آنها در چنین فرهنگ عمومی نیست و نیز واژه‌های مهجور قدیمی - در این فرهنگ پیدا می‌شود. هدف مؤلف آن بوده که حداکثر اطلاعات را در حداقل جا در اختیار علاقه‌مندان بگذارد و در این کار بسیار موفق بوده است.

از جهت کیفی نیز معادله‌ها بسیار دقیق است و از ردیف کردن معادله‌های مختلف که به گیجی خواننده می‌انجامد پرهیز شده و معادله‌ها با شماره و به دقت از یکدیگر جدا شده‌اند. با عنایت به اینکه در ویراست جدید نیز ترکیبات و اصطلاحات وارد نشده و فقط به شمار مدخلهای واژگانی افزوده شده است، شاید بد نباشد به پیروی از روش برخی فرهنگ‌نویسان غربی، ترکیبات و اصطلاحات را در فرهنگی جداگانه به چاپ رساند که مکمل فرهنگ موجود باشد.

● فرهنگ توصیفی اصطلاحات پولی، بانکداری و مالیه بین‌المللی

انگلیسی - فارسی

حسن گلریز

چنانکه در مقدمه فرهنگ آمده، این فرهنگ نخستین بار در سال ۱۳۶۸ با عنوان فرهنگ توصیفی لغات و اصطلاحات علوم اقتصادی منتشر شده. در ویراست دوم، علاوه بر تجدید نظر کامل، بیش از هزار و پانصد واژه جدید در زمینه‌های پول، بانک، ارز و مالیه بین‌المللی به فرهنگ افزوده شده است. این فرهنگ توصیفی دو امتیاز عمده دارد. امتیاز اول توصیفی بودن آن است. نویسنده علاوه بر معادل اصطلاحات، توضیح مختصری در خصوص هر اصطلاح نیز داده است. توضیحی بودن فرهنگهای تخصصی هم فرهنگ را برای جمع وسیعتری قابل استفاده می‌کند و هم باعث می‌شود اهل فن اصطلاح را دقیق‌تر بشناسند. امتیاز دیگر فرهنگ آن است که فرهنگ در واقع دو بخش فارسی- انگلیسی و انگلیسی- فارسی دارد، هرچند که در روی جلد اشاره‌ای به بخش فارسی- انگلیسی آن نشده است. در سالهای اخیر اگرچه به فرهنگهای تخصصی عنایت شده و امروز شاهد فرهنگهای تخصصی متعدد در رشته‌های مختلف هستیم، اما غالب این فرهنگها انگلیسی به فارسی است و جواگوی نیازهای تحقیقاتی محققان

نیست. شاید به نظر برسد بیشتر استفاده کنندگان فرهنگهای تخصصی به دنبال معادلهای فارسی اصطلاحات انگلیسی هستند، اما در واقع نیاز به معادل اصطلاحات دوسویه است و اصل کلی در تدوین فرهنگهای تخصصی باید دوسویه بودن این فرهنگها باشد. از دیگر امتیازات این فرهنگ، جملات مثال است که زیر برخی مدخلها آمده و تاحدی کاربرد اصطلاح را نشان می‌دهد. پیوستهای پایان کتاب، از جمله فهرست اختصارات بازرگانی، برخی واحدهای اندازه گیری، جدول پول کشورهای جهان و تصاویر نمونه اسناد مهم رایج در اقتصاد، بانکداری و بازرگانی نیز از دیگر امتیازات فرهنگ به حساب می‌آید.

فهرست منابع مورد استفاده متشکل از ۱۳ فرهنگ فارسی، ۱۴ فرهنگ انگلیسی به انگلیسی در زمینه اقتصاد، ۹ فرهنگ انگلیسی به انگلیسی در زمینه تجارت و مالیه، ۶ فرهنگ انگلیسی به انگلیسی در زمینه سرمایه گذاری و مالیه، ۹ فرهنگ انگلیسی به انگلیسی در زمینه بانکداری و ۶ فرهنگ انگلیسی به انگلیسی متفرقه می‌باشد. در واقع نویسندگان فرهنگهایی از حوزه‌های مختلف ولی نزدیک به یکدیگر را در هم ادغام کرده و اصطلاحات را گزینش (با چه ملاک؟) کرده است. با توجه به این که در این فرهنگ علاوه بر اصطلاحات حوزه‌های بانکداری، پول و مالیه بین‌المللی، اصطلاحاتی از حوزه‌های اداری، بازرگانی و مدیریت نیز وجود دارد، شاید بهتر بود عنوانی کلی تر مثل فرهنگ توصیفی علوم اداری و بانکی برای فرهنگ انتخاب می‌شد. توضیح مدخلها مختصر و دقیق است و در توری که شد اشکالات بسیار معدودی به چشم آمد. از جمله، در برخی جملات مثال حروف بزرگ به درستی به کار نرفته. یا مثلاً در صفحه ۳۲۰ یک جا آمده 1000 Rial در جای دیگر در صفحه ۳۲۱ آمده Rial 1000 و نیز در صفحه ۳۳۸ این جمله مثال زیر مدخل press conference آمده است:

The company issued a press release about the take-over.

● فرهنگ نگاره‌ای نمادها در هنر شرق و غرب

جیمز هال. ترجمه رقیه بهزادی

۴۳۵ صفحه

در این فرهنگ نویسندگان به توضیح اجمالی نمادهای به کار رفته در هنر شرق و غرب می‌پردازد و آنها را تحت عناوین زیر دسته‌بندی می‌کند: نمادهای انتزاعی، جانوران، هنرهای دستی، زمین و آسمان، بدن و جامه آدمی و گیاهان. فرهنگ با پیشگفتار روشنگرانه‌ای از مترجم همراه است که در آن مترجم به کاستی‌های کار نویسنده اشاره کرده و مدعی می‌شود که نویسندگان اساطیر ایران کهن را از قلم انداخته و اگرچه بر تورات و انجیل تأکید بسیار کرده، از نمادهای قرآنی غفلت کرده است. درباره این فرهنگ ارزشمند دو نکته قابل ذکر است. یک نکته کم‌اهمیت مربوط به عنوان فرهنگ است. کلمه "نگاره" در عنوان فرهنگ به معنی "مصور" به کار رفته و آن ترجمه illustrated است. در فرهنگ باطنی نیز معادل

illustrated "مصور" آمده است. به گمان من اگرچه کلمه "نگاره" کلمه‌ای اصیل و زیباست اما معادل عربی آن متداول‌تر و دقیق‌تر است، آنهم در عنوان کتاب که باید تصور روشنی از محتوای کتاب به دست بدهد. از این نکته ذوقی که بگذریم، نکته دیگر مربوط به زبان ترجمه فرهنگ است. زبان ترجمه بسیار دقیق است و از تسلط نویسنده بر موضوع حکایت دارد، اما در مواردی به دلیل وابستگی بیش از حد مترجم به متن اصلی، رشته ارتباط گسیخته می‌شود. به نمونه‌ای از مداخلهای فرهنگ توجه کنید:

شاخ فراوانی / Cornucopia / «شاخ فراوانی» شاخی پهن است که از آن میوه‌های زمینی بیرون می‌آید [فرانسوی، اوایل سده هفدهم]. این شاخ، نشانه خدایان، الهه‌ها، و تجسمهای سودمند بسیاری است که نیازی به شمارش آنها نیست. دمتر / سرس، الهه یونانی-رومی، صلح، سیبیل کیمریایی Cimmerian و از رنسانس به بعد، نیکوکاری، توافق و بخت قابل ملاحظه‌اند. (← اعصار جهان؛ چهار عنصر؛ چهار بخش جهان). در اسطوره یونانی، زئوس در حال کودکی، به وسیله بزى به نام آمالتیا Amalthea شیر خورد و به جای آن، زئوس یکی از شاخهای بز را به صورت شاخ فراوانی درآورد که، از هرچه که آن حیوان اراده می‌کرد پر می‌شد. ۳۰ ← شاخ.